

TELEVÍZIÓ

A BUNKER

Ők tizennégyen, akik alászálltak a bunkerba, nagyon jól tudták, mi-ért teszik. Pénzért. Harmincezer dollár tisztes summa — naponta egy ezres! —, és ezért nincs más tennivaló, csak kibírni egymást ott lent, a föld alatt. Ráadásul, ha valaki a cím alapján azt hinné, hogy a tv-játék szereplői afféle betonnal megerősített, gyeptéglával borított, spártaian rideg verembe szálltak le, amelyet a világháborúból — vagy a világháborús filmekből — ismerünk, az ugyancsak téved: ez a bunker minden kényelemmel felszerelt, jól berendezett szálloda, konyhával, társalgóval, sőt orvosi rendelővel, ha mégis történe valami... Persze, történik is. A társaság legfiatalabb tagja vakbélgyulladását kap. A csoportban levő orvosnő belgyógyász, ezért a műtét elvégzését nem vállalja. A folyosón van egy mikrofon; annak segítségével bárki-kor kapcsolatot teremthetnek a külvilággal, de akkor fuccs a pénznek.

Szavazni kell arról, hogy mi történjen. A többség úgy dönt, hogy vállalják a műtét kockázatát — hisz végül is nem az ő bőrükön van szó —, és a műtét szerezcsére sikerül, sőt a beteg is életben marad.

A csoport tagjai között meglevő, kialakuló von-

zások, ellentétek mind jobban nőnek, és ugyan-az történi a felszínen is: a tudományos programot vezető kutatók és a kísérletet pénzelő katonák vitája mind hevesebbé válik. A bunker néhány másodpercre sötétbe borul, majd a rádió — műsorát megszakítva — bejelenti, hogy a várost atomcsapás érte, a mentőosztagok már útban vannak, addig mindenki maradjon az óvóhelyen. A kísérlet résztvevői nem tudják eldönteni, hogy ez a hír csupán újabb próbatétel-e, vagy a valóság. Megszervezik az őrseget, besztják az enivalót és megpróbálnak alkalmazkodni az új, minden eddigénél nagyobb bizonytalansághoz.

A csoport három tagja az orvosi rendelőből búfelejtőnek ellopja az alkoholt. A részeg handabandázásból verekedés lesz, egy revolver is előkerül, lövések dördülnek, és az, akinél a fegyver van, terrorizálja a többieket. Mire a későn küldött segítség főntről megérkezik, az őrjngő terrorlegény már többek-ben bosszút állt. A kutatók ilyen feltételek mellett nem hajlandók folytatni a kísérletet, a tisztikar azonban nem szentimentális; máris földadják az új hirdetést, hogy 'kísérleti alanyokat toborozanak.

Dióhéjban ez Zsoldos Péter és Boldizsár Miklós *A bunker* című, háromrészes tv-dramájának története. Pompás sci-fi téma, hiszen valami nem attól tudományos-fantasztikus, hogy nyüzögnek benne a robotok és sohasem volt találmányokkal lepi meg a közönséget. A jó sci-fi a „valószínűtlen lehetséges” műfaja. *A bunker* ötlete kitűnő, mert különleges, meghökkenő, valószínűtlen, de egyáltalán nem lehetetlen.

Valószínűtlen? Sci-fi? Ha komolyabban végiggondoljuk, elképzelhető, hogy röghöz kötötten realista történetet látunk. A csoportba összezárt egyének viselkedésének tanulmányozására a szociálpszichológia tudósai az utóbbi években számos, igen hasonló kísérletet végeztek. *Moreno* és munkacsoportjának adataiból tudjuk, hogyan alakul ki ilyenkor a csoportmag, miképpen választódik ki a vezető és közvetlen környezete, és hogyan sodródnak a csoport szélére azok, akik valamilyen módon „kilógnak” a közösségből. A tudományos-fantasztikus mesének tehát jól körvonalazott tudományos alapja van.

A bunker pszichológiai sci-fi témája egyébként is szinte a „levegőben van”. 1975-ben a trieszti Tudományos-Fantasztikus Filmfesztiválon bemutatták Sutton Roley amerikai rendező *Kiválasztott túlélők* című filmjét, melyben tizenegy, számítógép által kiválasztott személyt egy csodálatosan berendezett, föld alatti támaszpontra visznek, mert az Egyesült Államokat atomtá-

Gombos Katl, Sunyovszky Szilvia és Sinkovits Imre
(Komáromy Gábor felvétele)

madás érte, de ez a „reprezentatív” csoport az atombiztos óvóhelyen majd túléli a háborút. Később kiderül, hogy az atomcsapásból egyetlen szó sem igaz, a vizsgált személyeket csupán ezzel az ürüggyel gyűjtötték össze, hogy viselkedésüket ebben a vészhelyzetben tanulmányozzák. Az amerikai filmben viszont vámpír-denevérek törnek be a föld alatti barlangokból az óvóhelyre, és a szereplőknek nem is annyira az összszártság vagy az atomháború szörnyű gondolatának félelmével kell megküzdeniük, hanem a rémfilmek ezen elmaradhatatlan kellékeivel.

A látszatát is szeretném elkerülni annak, hogy egy magyar tv-filmből éppen a vámpírok jelenlétét hiányolom, de a háromórás műsor bizonyos pontjain valamivel több izgalom azért elkelt volna. Az első két rész néhol kissé vontatott, ami éles ellentétben áll a harmadik folytatás alkoholgőzös, puskaporszagú tobzódásával. Elképzelhető, hogy ez az ellentét szándékolt; Horváth Ádám rendezése ezzel is kiemelni kívánja a teljes bizonyta-

lanságba taszított kísérleti alanyok utolsó, drámai óráit. A különbség azonban túlságosan nagy; a film végének eseményei nem egészen motiváltak. A rendezés időnként feszült perceket teremt: a műtét előtti szavazás, vagy a katonák és a tudósok vitája közben a néző megbabonázva bámulja, ahogy a kamera arcról arcra vándorol. A csoport három tagjának lerészegedése, majd az azt követő — vagy kizárólag abból eredő? — események viszont aláássák a mondanivaló hitelét. A film tragikus végét nem annyira a háborús pszichózis, a bizonytalanság, az összszártságból fölgyülemelő düh, vagy a gátlástalanul kísérletező tudósok előidézte, békés úton földhatalan eljelentmondás következményének érzé, a néző, hanem olyan, újsághír-köznapiságú epizódok végeredményének, amit ilyesfajta címmel szoktak beharangozni: „Ismét gyilkolt az alkohol.” Emiatt az emberfeletti gonosz katonák és jellemesnek valigha nevezhető tudósok végső szembeállítására is erőltetett. Az adott esetben a kísérlet — persze — így is vég-

ződhet, de ez nagyon egyedi, véletlenadta, nem szükségszerű befejezés.

A ténylegesen elvégzett csoportlélektani kísérletek tanúsága szerint a parancsoló érdekazonosság — meg kell kapni a pénzt! — úgy összekovácsolja a csoportot, hogy semmi drámai esemény nem történik. Nem tudjuk viszont, hogy ilyen kiélezett viszonyok között milyen lélektani rugók lépnek működésbe. Egy dolog azonban biztos: akár igaz az atomcsapás, mely a bunker fölötti várost érte, akár nem, valamennyiük életosztón által támogatott létérdeke, hogy békességben lent maradjanak. Ha a hír csak próba; ki kell bőjtölni a hátralevő időt, ha viszont odafent minden megsemmisült, sugárfertőzött, akkor a bunker még a legbiztonságosabb menedék. Ebben a helyzetben a revolverrel hadonászó Long már-már komikus viselkedését nehéz pszichológiai tényezőkkel magyarázni; az alkoholos befolyásoltság súlyos esetének vagy dramaturgiai önkény áldozatának látszik.

A játék legfőbb értékét a parádés színészi alakítások jelentik. Tolnay Klári néhány mondatdal egész sorsot mutat be. Márkus László a gyáva biztosítási ügynök alakjában nem csupán annak merevségét, gátlásosságát érzékelteti, hanem azt is, hogy ez a figura félreérthetetlenül amerikai. Inke László szinte minden gesztus nélkül is vezéregynőségnek bizonyult. Nagyszerű volt Sinkovits Imre